

Bahar KONUK SOMMER

**BİR TEMEL HAK
GARANTİSİ OLARAK
KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE
GÜVENLİĞİ HAKKI**

onikilevha
KİMLİK BİLGİLERİ VE İZLENİMLERİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
KISALTMALAR.....	XV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİ KAVRAMLARI, KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİ HAKKININ ANAYASA HUKUKU BAKIMINDAN TEMELLERİ, TEMEL HAK BOYUTU VE TARİHSEL GELİŞİMİ

I. KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ ve GÜVENLİĞİ KAVRAMLARI	3
II. KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ ve GÜVENLİĞİ HAKKININ ANAYASA HUKUKU BAKIMINDAN TEMELLERİ	10
A. Genel Olarak.....	10
B. Hukuk Devleti İlkesi.....	10
C. İnsan Onurunun Dokunulmazlığı İlkesi	12
D. İnsan Haklarına Saygılı Devlet İlkesi	14

III. KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ ve GÜVENLİĞİ HAKKININ TEMEL HAK BOYUTU.....	16
A. Temel Haklar ile Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının Kavramsal İlişkisi.....	16
B. Temel Hak Sistematiği İçerisinde Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı	20
1. Temel Hakların Klasik Fonksiyonlarına Göre Ayırımı	20
a. Negatif Özgürlük ve Negatif Statü Hakları.....	20
b. Pozitif Özgürlük ve Pozitif Statü Hakları.....	24
2. Temel Hakların Yapısı ile İlgili Biçimsel Ayırımalar	26
3. Temel Haklarla İlgili Yapılan Fonksiyonel ve Biçimsel Ayırımalar Çerçevesinde Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı.....	29
IV. KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ ve GÜVENLİĞİ HAKKININ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	32
A. İlk Mücadeleler	32
1. İngiltere’de.....	32
2. Amerika Birleşik Devletleri’nde	37
3. Fransa’da.....	42
B. Türk Hukukundaki Tarihsel Gelişimi	46
1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı	46
a. Genel Olarak.....	46
b. Sened-i İttifak’ta	47
c. Tanzimat ve Islahat Fermanları’nda.....	48
d. Kanun-u Esasi’de	49
2. 1921 ve 1982 Anayasaları Arası Dönem.....	54
a. 1921 ve 1924 Anayasaları Dönemi.....	54
b. 1961 Anayasası Dönemi.....	56
C. Uluslararası Belgelerde ve Karşılaştırmalı Hukukta Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı.....	59
1. Uluslararası Belgelerde.....	59

a.	Birleşmiş Milletler Nezdindeki Belgelerde	59
	(1) Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirisi..	59
	(2) Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi	62
b.	Avrupa Konseyi Nezdindeki Belgeler.....	66
	(1) Avrupa Konseyi Statüsü.....	66
	(2) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	67
	(3) Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Tutukluluk Hakkındaki R (80) 11 Sayılı Tavsiyesi	70
c.	Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı.....	71
d.	Diğer Bölgesel Nitelikli Belgeler	72
2.	Karşılaştırmalı Hukukta.....	74
a.	Anglo-Sakson Hukuku.....	74
	(1) İngiltere.....	74
	(2) Amerika Birleşik Devletleri.....	76
b.	Kıta Avrupası Hukuku	77
	(1) Almanya.....	77
	(2) Fransa	78
	(3) İtalya	78

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ VE ANAYASA'DA KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİ HAKKININ DÜZENLENİŞİ, HAKKIN KONUSU, SÜJELERİ, SAĞLADIĞI GÜVENCELER VE SINIRLANDIRILMA SEBEPLERİ

I.	KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ ve GÜVENLİĞİ HAKKININ AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ ve ANAYASA'DA DÜZENLENİŞİ.....	79
II.	KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ ve GÜVENLİĞİ HAKKININ KONUSU ve SÜJELERİ.....	87

A. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının Konusu	87
1. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı Anlamında Kişinin Özgürlüğünden Yoksun Bırakılması	87
2. Devletin Kişinin Özgürlüğünden Üçüncü Kişilerce Yoksun Bırakılmasının Önlenmesine Yönelik Sorumluluğu 94	
3. Kayıtsız Tutma ve Göz Altında Kaybolan Kişiler.....	97
4. Kişinin Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmasının Dayanağı ile Tutma Koşulları ve Tutulduğu Yer Arasındaki İlişki	101
5. Uluslararası Transferler.....	103
6. Olağanüstü Hallerde Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı .	104
B. Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkının Sûjeleri.....	112
III. KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ ve GÜVENLİĞİ HAKKININ SAĞLADIĞI GÜVENCELER.....	115
A. Genel Olarak.....	115
B. Kişinin Özgürlüğünden “Kanunun Öngördüğü Usule Uygun Olarak” Yoksun Bırakılması	117
1. Genel Olarak.....	117
2. Kanunun Niteliği.....	119
C. Kişiyi Özgürlüğüne Yönelik Keyfi Müdahalelere Karşı Koruyan Diğer Güvenceler	126
1. Kişinin Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmasının Amaca Uygunluğu	126
2. Kişinin Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmasının Ölçülülük İlkesine Uygunluğu.....	128
3. Kamu Makamlarının İyiniyetle Hareket Etme Yükümlülüğü.....	133
IV. KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİ HAKKININ SINIRLANDIRILMA SEBEPLERİ	135
A. Mahkemelerce Verilmiş Özgürlüğü Bağlayıcı Cezaların ve Güvenlik Tedbirlerinin Yerine Getirilmesi Nedeniyle Kişinin Özgürlüğünden Yoksun Bırakılması	135
1. Mahkûmiyet Kararı	135

---

2. Yetkili Mahkeme	139
3. Mahkûmiyet Kararı ile Kişinin Özgürlüğünden Yoksun Bırakılması Arasında Nedensellik Bağı	142
4. Adil Yargılanma Hakkı İhlal Edilerek Verilmiş Olan Mahkûmiyet Kararları	145
5. Disiplin Hapsi.....	146
B. Mahkeme Kararına Uymama Sebebiyle veya Kanunen Öngörülen Yükümlülüğün Yerine Getirilmesini Sağlamak Amacıyla Kişinin Özgürlüğünden Yoksun Bırakılması.....	150
1. Mahkeme Kararına Uymama.....	150
2. Kanunen Öngörülen Bir Yükümlülüğün Yerine Getirilmesini Sağlama.....	155
C. Kişinin Suç Şüphesi Nedeniyle Özgürlüğünden Yoksun Bırakılması.....	163
1. Kapsam	163
a. Genel Olarak.....	163
b. Önleyici Tutma	167
2. Suç Kavramı.....	171
3. Makul Şüphe	173
4. Kişiyi Kanunen Yetkili Makamların Önüne Çıkarma Amacı	181
5. Anayasa'da Öngörülen Diğer Tutuklama Nedenleri	182
a. Kişinin Kaçmasını, Delillerin Yok Edilmesini veya Değiştirilmesini Önleme Amacı.....	182
b. Kanunda Gösterilen Diğer Haller	185
6. Tutuklama Yasakları.....	188
D. Küçüklerin Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılması.....	191
1. Küçük Kavramı.....	191
2. Küçüğün Eğitim Amacıyla Özgürlüğünden Yoksun Bırakılması.....	192
3. Küçüğün Kanunen Yetkili Makamların Önüne Çıkarılması Amacıyla Özgürlüğünden Yoksun Bırakılması.....	194

E. Kamu Sağlığı ve Düzeneini Koruma Amacıyla Tutma	196
1. Genel Olarak.....	196
2. Bulaşıcı Hastalıkların Yayılmasının Önlenmesi.....	199
3. Akıl Hastalığı Olanların Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılması.....	202
a. Akıl Hastalığı Kavramı	202
b. Akıl Hastalığının Türü ve Derecesi.....	205
c. Akıl Hastalığının Devam Etmesi Şartı.....	206
d. Akıl Hastasının Tutulduğu Yer	208
4. Alkoliklerin ve Uyuşturucu Bağımlılarının Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılması.....	210
5. Serserilerin Kişi Özgürlüğünden Yoksun Bırakılması	211
F. Ülkeye İzinsiz Girişin Engellenmesi, Sınırdışı veya İade Amacıyla Kişinin Özgürlüğünden Yoksun Bırakılması.....	213
1. Kişinin Ülkeye İzinsiz Girişinin Engellenmesi Amacıyla Tutulması.....	213
2. Kişinin İade veya Sınır dışı Edilmesi Amacıyla Tutulması..	216
3. Kişinin İzinsiz Girişinin Engellenmesi, İade veya Sınırdışı Edilmesi Amacıyla Tutulmasında Gececek Süre..	221

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KİŞİ ÖZGÜRLÜĞÜ VE GÜVENLİĞİ
HAKKINDAN YOKSUN BIRAKILANLARIN
HAKLARI

I. BİLGİLENDİRİLME HAKKI.....	225
A. Genel Olarak.....	225
B. Bilgilendirmenin Dili ve İçerięi.....	229
C. Bilgilendirmenin Derhal Yapılması	233
D. Yakınlara Bildirim.....	235

II. DERHAL HÂKİM VEYA ADLİ GÖREV YAPMAYA KANUNUN YETKİLİ KILDIĞI DİĞER BİR GÖREVLİ ÖNÜNE ÇIKARILMA, MAKUL SÜREDE YARGILANMA VE SALIVERİLME HAKKI.....	238
A. Genel Olarak.....	238
B. Yakalama ve Gözaltının Ardından Derhal Bir Hâkim ya da Adli Görev Yapmaya Kanunun Yetkili Kıldığı Diğer Bir Görevli Önüne Çıkarılma Hakkı.....	240
1. “Hâkim veya Adli Görev Yapmaya Kanunla Yetkili Kılınmış Diğer Bir Görevli” Kavramı.....	240
2. “Derhal” Çıkarılma.....	245
3. Derhal Hâkim veya Adli Görev Yapmaya Kanunun Yetkili Kıldığı Diğer Bir Görevli Önüne Çıkarılma Hakkının İçerdiği Hukuki Denetimin Özellikleri.....	251
4. Makul Sürede Yargılanma ve Serbest Bırakılma Hakkı.....	253
a. Genel Olarak.....	253
b. “Makul Süre”nin Tespiti.....	256
(1) Sürenin Başlangıcı.....	256
(2) Sürenin Bitişi.....	257
c. Sürenin Makullüğünün Değerlendirilmesi.....	262
(1) Genel Olarak.....	262
(2) Tutukluğun Devamına İlişkin Kararların Gerekçeli Olması Zorunluluğu.....	265
(3) Makullüğün Dayandırıldığı Tutuklama Nedenleri.....	270
(i) Genel Olarak.....	270
(ii) Kaçma Tehlikesi.....	273
(iii) Adaletin İşleyişine Müdahale Tehlikesi.....	276
(iv) Tekrar Suç İşleme Tehlikesi.....	277
(v) Kamu Düzeninin Bozulması Tehlikesi.....	278
d. Davanın Yürütülmesinde Gereken Özenin Gösterilmemesi.....	279
III. ÖZGÜRLÜKTEN YOKSUN BIRAKILMAYA KARŞI BAŞVURU HAKKI.....	282
A. Genel Olarak.....	282

B. Tutmanın Hukukiliğinin Denetimi.....	286
C. Denetimin Süratle Yapılması.....	288
D. Denetimin Makul Aralıklarla Yenilenmesi.....	290
E. Denetimin Bir “Mahkeme” Tarafından Yapılması	294
1. Yargısal Makamlara Başvuru Hakkı Anlamında “Mahkemenin” Sahip olması Gereken Yargısal Nitelikler ..	294
2. Hukukilik Denetimi Sırasında Öngörülmesi Gereken Usule İlişkin Güvenceler	302
a. Genel Olarak.....	302
b. Hukuki Dinlenilme İlkesi	303
c. Duruşma Hakkı ve Çelişmeli Yargılama İlkesi	304
d. Silahların Eşitliği İlkesi.....	308
IV. TAZMİNAT HAKKI.....	313
A. Genel Olarak.....	313
B. CMK’da Düzenlenen Tazminat Nedenleri.....	317
C. Tazminatın Dayanağı ve Kapsamı.....	321
D. Tazminat Davasının Açılması ve Görülmesi	323
E. Tazminatın Geri Alınması ve Rücu	325
SONUÇ	327
KAYNAKÇA	333
KARARLAR DİZİNİ	355